

Πρακτικά της 1^{ης} Επιστημονικής Ημερίδας του ΕΣΠΕΜ

Χαιρετισμός και Εισαγωγική Ομιλία

Ευαγγελία Παπανικολάου

Σας καλωσορίζω στην πρώτη επιστημονική ημερίδα που διοργανώνει ο Ελληνικός Σύλλογος Πτυχιούχων Επαγγελματιών Μουσικοθεραπευτών (ΕΣΠΕΜ) με θέμα τη «*Θεωρία και Πράξη της Μουσικοθεραπείας*». Θέλω να ευχαριστήσω τον καρδιολόγο, συνθέτη και επίτιμο μέλος του Συλλόγου, Θανάση Δρίτσα, προσωπικά για την υποστήριξή του και τη συμβολή του στο έργο του ΕΣΠΕΜ. Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης το Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο για τη φιλοξενία του και τη διάθεση του χώρου για τη διεξαγωγή αυτής της επιστημονικής ημερίδας που είναι η πρώτη που διοργανώνεται από τον ΕΣΠΕΜ σε πανελλήνιο επίπεδο. Κεντρικό θέμα της ημερίδας είναι η θεωρία και η πράξη της μουσικοθεραπείας η οποία αποτελεί ένα επιστημονικό πεδίο αρκετά σύγχρονο για τα ελληνικά δεδομένα, που όμως κεντρίζει την προσοχή και το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον τόσο του ευρύτερου κοινού, όσο και επαγγελματιών υγείας για να μάθουν περισσότερα για τη μουσική και τις πολλαπλές χρήσεις της.

Επομένως αυτή η ημερίδα, είναι μία αμφίδρομη ευκαιρία γνωριμίας με τη μουσικοθεραπεία: αφενός μία ευκαιρία για την ευρύτερη επιστημονική κοινότητα και να γνωρίσει σε μεγαλύτερο βάθος το αντικείμενο της μουσικοθεραπείας και παράλληλα μία ευκαιρία για τον ΕΣΠΕΜ να εξηγήσει περισσότερα για τη φύση του αντικειμένου μας, τη σκέψη, το ρόλο και τη χρησιμότητα της μουσικοθεραπείας σε διάφορα πλαίσια.

Θα ξεκινήσω με μία σύντομη αναδρομή στην ιστορία της μουσικοθεραπείας, όπου παρά το γεγονός ότι οι θεραπευτικές χρήσεις της μουσικής είναι γνωστές από την αρχαιότητα, η μουσικοθεραπεία ως τεκμηριωμένη σύγχρονη επιστήμη άρχισε να αναπτύσσεται τον εικοστό αιώνα, και ειδικά στο δεύτερο μισό του, τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Αμερική. Σήμερα, στις περισσότερες προηγμένες χώρες του εξωτερικού, η μουσικοθεραπεία είναι πλέον αναγνωρισμένο επάγγελμα για το οποίο απαιτούνται πανεπιστημιακές σπουδές. Σε μερικές χώρες

απαιτείται ακόμα και άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, ενώ προσφέρονται θέσεις εργασίας σε διάφορα κλινικά εργασιακά πλαίσια, εντάσσοντας την ειδικότητα του μουσικοθεραπευτή στο ευρύτερο πλαίσιο των επαγγελματιών υγείας.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω η μουσικοθεραπεία έχει υπάρξει ένα αμφιλεγόμενο επαγγελματικό και επιστημονικό πεδίο για την ελληνική πραγματικότητα. Αυτό συμβαίνει, διότι δυστυχώς, στην Ελλάδα, η μουσικοθεραπεία μέχρι πριν λίγα χρόνια βρισκόταν σε πολύ πρώιμα στάδια ανάπτυξης, όπως υπήρξε αντίστοιχα πριν 40-50 χρόνια σε άλλες χώρες του εξωτερικού.

Στην αρχή, η λέξη «μουσικοθεραπεία» άρχισε να διαδίδεται στην Ελλάδα μέσω διαφόρων ειδικών οι οποίοι προέρχονταν συνήθως από το χώρο της μουσικής, της υγείας, ή από τον παιδαγωγικό χώρο. Η διάδοση της μουσικοθεραπείας αποτελούσε προσπάθεια αυτών των ανθρώπων να την κάνουν γνωστή με όποιο μέσο διέθεταν, είτε μέσω βιβλίων που διάβαζαν, είτε μέσω σεμιναρίων που είχαν παρακολουθήσει, είτε με αυτοσχέδιες μεθόδους που ενίοτε αποκαλούσαν «θεραπευτικές». Με παρόμοιο τρόπο είχε ξεκινήσει η μουσικοθεραπεία πριν χρόνια και σε άλλες χώρες του εξωτερικού, αλλά με τον καιρό διαπιστώθηκε ότι η οργανωμένη προστασία και κατοχύρωση του επαγγέλματος μέσω απαραίτητης εκπαίδευσης, έρευνας και σύστασης επαγγελματικών συλλόγων είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της θεραπευτικής αξιοπιστίας της μουσικοθεραπείας. Προς αυτήν την κατεύθυνση προσανατολίζονται και οι δράσεις του ΕΣΠΕΜ.

Κάπως έτσι λοιπόν πριν από περίπου δεκαπέντε χρόνια, οι πρώτοι Έλληνες φεύγουν στο εξωτερικό για να σπουδάσουν μουσικοθεραπεία, και στη συνέχεια επιστρέφουν ως ειδικευμένοι θεραπευτές, φέρνοντας τα «φώτα» των προηγμένων χωρών και κάνοντας την εμφάνισή τους στην επαγγελματική «αρένα» της ψυχικής και σωματικής υγείας, αλλά και της - ειδικής κυρίως - εκπαίδευσης. Αρχικά αυτοί οι άνθρωποι ήταν ελάχιστοι και εργάζονταν μεμονωμένα. Τα τελευταία όμως χρόνια, ο ολοένα

αυξανόμενος αριθμός μουσικοθεραπευτών που επιστρέφουν στην Ελλάδα από το εξωτερικό κάνουν τη μουσικοθεραπεία ευρύτερα γνωστή και δημοφιλή σε ολόενα και μεγαλύτερο κοινό. Οι περισσότεροι συνάδελφοι (περίπου το 75% αυτών) είναι ειδικευμένοι στη Μεγάλη Βρετανία, και ακολουθούν οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Γερμανία, η Γαλλία και η Ολλανδία.

Κατά αυτόν τον τρόπο, τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει η μουσικοθεραπεία να ανθεί και να ασκείται συστηματικότερα και στην Ελλάδα ως αυτόνομο επάγγελμα. Προς αυτήν την κατεύθυνση συνέβαλε καταλυτικά η ίδρυση του Συλλόγου το 2004.

Το επάγγελμα της μουσικοθεραπείας στην Ελλάδα βέβαια δεν είναι ακόμα πλήρως οργανωμένο. Ακόμα υπάρχουν πολλά πρακτικά εμπόδια που πρέπει να υπερνικηθούν σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς, όπως η πανεπιστημιακή εκπαίδευση που εκλείπει από την Ελλάδα, τα εμπόδια της αναγνώρισης των τίτλων σπουδών που αντιμετωπίζουν μερικοί από τους Έλληνες μουσικοθεραπευτές, καθώς και η συνεργασία με ασφαλιστικά ταμεία ώστε να προβλέπεται η μουσικοθεραπεία ως θεραπευτική αναγκαιότητα. Ακόμη, χρειάζεται η αναγνώριση του επαγγέλματος με ανεξάρτητο κωδικό στην εφορία ώστε να παρέχεται το δικαίωμα πρόσληψης σε οποιαδήποτε εργασία δηλώνοντας απλά την ιδιότητα του μουσικοθεραπευτή και όχι σε συνδυασμό με κάποια άλλη «παρεμφερή» ιδιότητα, όπως συχνά συμβαίνει σήμερα. Αυτές οι κινήσεις από την πλευρά του κράτους, αυτομάτως θα δημιουργούσαν ακόμα πιο ενεργό ενδιαφέρον σε πολλούς χώρους ψυχικής και σωματικής υγείας, με αποτέλεσμα πολύ περισσότερες θέσεις εργασίας για ένα επάγγελμα που είναι ολόενα αναπτυσσόμενο.

Αναφορικά με τις υπάρχουσες θέσεις εργασίας, σήμερα οι περισσότεροι συνάδελφοι (σε ένα ποσοστό περίπου 60%) δουλεύουν κυρίως με παιδιά και ενήλικες στο χώρο της ειδικής αγωγής, περίπου ένα 30-40% απασχολείται σε πλαίσια ψυχικής υγείας, ενώ οι μουσικοθεραπευτές που εργάζονται σε άλλα ιατρικά και νοσοκομειακά πλαίσια δεν ξεπερνάει το 10%.

Τα παραπάνω ποσοστά δημιουργούν διάφορους προβληματισμούς, ιδίως σε συνάρτηση με την παρατήρηση ότι το μεγαλύτερο ποσοστό έρευνας στη μουσικοθεραπεία σήμερα – και ειδικά οι μελέτες κλινικής τεκμηρίωσης (evidence-based practice) - πραγματοποιείται σε παγκόσμιο επίπεδο κυρίως μέσω νοσοκομείων και πανεπιστημιακών κλινικών διαφόρων ειδικοτήτων. Άρα λοιπόν, είμαστε πολύ πίσω και σε αυτό, και παρότι υπάρχει ιδιαίτερα πρόσφορο έδαφος, δυστυχώς πολλοί τομείς με κλινικό ενδιαφέρον μένουν ακόμα αναξιοποίητοι.

Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι περίπου το 20% των μουσικοθεραπευτών έχουν μόνιμη απασχόληση σε ένα μόνο πλαίσιο, ενώ πάνω από το 70% δουλεύουν σε περισσότερες από μία θέσεις εργασίας (συνήθως σε ωριαία βάση απασχόλησης ή στα ιδιωτικά τους γραφεία). Γεγονός δηλαδή είναι ότι από τη μία πλευρά κανείς δεν είναι άνεργος μεν, από την άλλη, όσο η ειδικότητα της μουσικοθεραπείας δεν υφίσταται για το ελληνικό κράτος, σχέδια για προβλεπόμενες σταθερές θέσεις εργασίας είναι λογικό ότι δε μπορούν να υπάρξουν παρά μόνο με ιδιωτική πρωτοβουλία.

Υπηρετώντας ως Ιδρυτική Πρόεδρος του ΕΣΠΕΜ¹, είμαι προσωπικά στην ευχάριστη - αλλά και αγωνιώδη - θέση να παρακολουθώ από την αρχή τον «παλμό» του, τις μεταβολές, και τις εξελίξεις τόσο μέσα στην Ελλάδα, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Μετά από ένα δύσκολο ξεκίνημα, που στηρίχτηκε στις προσπάθειες ελάχιστων αρχικά συναδέλφων οι οποίοι με άκρατο επαγγελματισμό - αλλά και με πολλά εμπόδια - προσπάθησαν να εδραιώσουν τη μουσικοθεραπεία στην Ελλάδα ως ειδικότητα, σήμερα κάποιες από αυτές τις προσπάθειες αρχίζουν να δικαιώνονται εκπληρώνοντας σταδιακά μερικούς από τους στόχους του Συλλόγου. Το 2008 ήταν μία χρονιά που σηματοδότησε ένα νέο ξεκίνημα για τη μουσικοθεραπεία και είναι σημαντικό εδώ να επισημανθούν δύο θετικές εξελίξεις:

Πρώτον, το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων προβλέπει και αναγνωρίζει τη μουσικοθεραπεία για πρώτη φορά στο νέο Νόμο της Ειδικής Αγωγής (3699/2008) ως κλάδο πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (ΠΕ36) θέτοντας έτσι τις προϋποθέσεις για μία σταθερότερη εδραίωση μας στο χώρο των θεραπευτικών επαγγελμάτων. Ελπίζουμε ότι με τη σειρά του, και το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης θα ευαισθητοποιηθεί και θα εξετάσει μελλοντικά την ένταξη του κλάδου σε παρεμφερή νομοσχέδια στον τομέα της Υγείας. Παράλληλα, η ένταξη της μουσικοθεραπείας στο συγκεκριμένο Νόμο, αυτομάτως δημιουργεί προοπτικές για πολύπλευρη συνεργασία με κρατικούς φορείς προκειμένου να αναβαθμιστεί η εκπαίδευση στη χώρα μας, με απώτερο στόχο τη δημιουργία πανεπιστημιακών τμημάτων σπουδών, ώστε κανείς υποψήφιος σπουδαστής μουσικοθεραπείας να μην υποχρεώνεται σε σπουδές στο εξωτερικό, κάτι που αντιπροσωπεύει την τωρινή πραγματικότητα.

Δεύτερον, από το 2007 ο ΕΣΠΕΜ είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Μουσικο-

¹ Η Ευαγγελία Παπανικολάου υπηρέτησε ως Ιδρυτική Πρόεδρος του ΕΣΠΕΜ από το 2004 έως το 2010. Τωρινός Πρόεδρος του Συλλόγου είναι ο Δημήτρης Κουκουράκης.

θεραπείας (European Music Therapy Confederation) και επίσημος αντιπρόσωπος για τη μουσικοθεραπεία στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και παγκοσμίως. Σύμφωνα λοιπόν με την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Μουσικοθεραπείας, προκειμένου να προχωρήσει η επίσημη αναγνώριση του επαγγέλματος μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταγράφεται ένα πανευρωπαϊκό μητρώο μουσικοθεραπευτών, με κριτήρια άσκησης του επαγγέλματος των μελών του ανάλογα των τυπικών προσόντων τους, τα οποία θα διαχωρίζονται υποχρεωτικά σε πανεπιστημιακούς τίτλους σπουδών, πτυχιακού ή μεταπτυχιακού επιπέδου. Έτσι, είναι σαφές ότι η αναγκαιότητα οργανωμένου εκπαιδευτικού πλαισίου είναι πλέον δρομολογημένη, και ο ΕΣΠΕΜ διαμορφώνει και αυτός το «προφίλ» του, προκειμένου να συμπλεύσει με τα νέα ευρωπαϊκά δεδομένα. Ως εκ τούτου, έχει ήδη ξεκινήσει η διαδικασία τροποποίησης του καταστατικού του Συλλόγου, και στο εξής μέλη θα μπορούν να γίνονται μόνο όσοι διαθέτουν επισήμως αναγνωρισμένο πανεπιστημιακό τίτλο σπουδών - είτε από το εξωτερικό είτε από την Ελλάδα (όταν και εφόσον μελλοντικά αυτός υπάρξει).

Η σημερινή ημερίδα σηματοδοτεί το πέρασμα από τη μία εποχή στην άλλη. Με αυτή την ημερίδα, καλωσορίζουμε τον ΕΣΠΕΜ με το νέο καταστατικό του και τους ολοένα περισσότερους νέους συναδέλφους που στηρίζουν τις προσπάθειες του Συλλόγου με συνεργατική διάθεση, μπαίνοντας σε «νέα τροχιά», με ακόμα περισσότερες δράσεις, πρωτοβουλίες, εκδηλώσεις και «ξεκινήματα»...

Κλείνοντας την εναρκτήρια αυτή ομιλία, κάνω μία σύντομη εισαγωγή στη θεωρία και πράξη της μουσικοθεραπείας, δίνοντας κάποιες γενικές και σύντομες πληροφορίες οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν ως οδηγός για το υλικό της ημερίδας που ακολουθεί.

Πρώτα από όλα στην παρούσα φάση, προέχει η κατανόηση του τί είναι η μουσικοθεραπεία. Η αλήθεια είναι ότι η μουσική είναι αντικείμενο αγαπητό και προσβάσιμο σε πολύ κόσμο και όλοι σε κάποιο βαθμό έχουμε αναρωτηθεί ή έχουμε ασχοληθεί με τη θετική ή αρνητική επίδραση της μουσικής στην καθημερινή μας ζωή.

Αυτή την ιδιότητα της μουσικής να επιδρά στον άνθρωπο αξιοποιεί η μουσικοθεραπεία, που είναι στα αλήθεια τρία πράγματα μαζί: επιστήμη, διαπροσωπική σχέση και τέχνη. Μέσα από έναν περιεκτικό ορισμό της έννοιας της μουσικοθεραπείας (όπου συνδυάζονται στοιχεία από διάφορους ορισμούς), βλέπουμε ότι:

Μουσικοθεραπεία είναι η κλινική και εμπειρικά τεκμηριωμένη χρήση της μουσικής από ειδικευμένο θεραπευτή, ο οποίος με επιστημονικές μεθόδους αξιοποιεί τις

συναισθηματικές, επικοινωνιακές και εκφραστικές ιδιότητες της μουσικής για θεραπευτικούς σκοπούς. Αποβλέπει στην χρήση των ήχων και της μουσικής στα πλαίσια μίας θεραπευτικής σχέσης, αποσκοπώντας στην επαναφορά, στην διατήρηση και στην προαγωγή της ψυχικής, σωματικής και πνευματικής υγείας.

Θα συνεχίσω τώρα εξηγώντας μία συνήθη σύγχυση που υπάρχει μεταξύ της μουσικοθεραπείας και χρήσης της μουσικής στην ιατρική, αυτό που διεθνώς ονομάζεται «Music Medicine». Ως επιστήμη, η μουσικοθεραπεία ενδιαφέρεται (μεταξύ άλλων) για τα μετρήσιμα αποτελέσματα της επίδρασης της μουσικής στην ανθρώπινη φυσιολογία (π.χ. καρδιακοί παλμοί, αρτηριακή πίεση, εγκεφαλική δραστηριότητα, επίπεδα ορμονών). Αυτός όμως είναι ένας ξεχωριστός κλάδος της μουσικοθεραπείας και έχει ονομαστεί Music Medicine δηλαδή «η μουσική ως φάρμακο - η Μουσική στην Ιατρική».

Στηρίζεται στο γεγονός ότι η μουσική επιδρά στον εγκέφαλο και κατ'επέκταση στο σώμα μας με ενδείξεις που είναι μετρήσιμες στα εργαστήρια, παρέχοντας έτσι απαραίτητες βάσεις για τη χρήση της μουσικής σε διάφορες ιατρικές διαδικασίες (μουσική στα χειρουργεία, στις χημειοθεραπείες, στην εντατική μονάδα, στον τοκετό, κλπ). Στη Μουσική στην Ιατρική, δεν είναι απαραίτητη η παρουσία θεραπευτή και συνήθως αφορά την παθητική ακρόαση επιλεγμένης μουσικής. Δηλαδή, γίνεται λόγος για προεπιλεγμένη ηχογραφημένη μουσική η οποία αναπαράγεται μέσω ηχείων ή ακουστικών στον ασθενή για ένα συγκεκριμένο διάστημα και για ένα συγκεκριμένο σκοπό.

Όμως, η μορφή της μουσικοθεραπείας για την οποία γίνεται λόγος σε αυτήν την ημερίδα, αφορά την τέχνη της μουσικής και την ιδιότητά της να αγγίζει την ικανότητα του ανθρώπου για δημιουργική έκφραση. Στηρίζεται στη διαπροσωπική σχέση μεταξύ δυο ή περισσότερων ανθρώπων και χρησιμοποιεί τεχνικές από διάφορες γνωστές ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις, προκειμένου να χτίσει και να στηρίξει τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ θεραπευτή - θεραπευόμενου. Άρα λοιπόν, στη μουσικοθεραπεία η παρουσία ειδικευμένου θεραπευτή είναι αυτονόητη και απαραίτητη.

Επίσης, ο θεραπευόμενος έχει ενεργό ρόλο στη διαδικασία, που σημαίνει ότι αλληλεπιδρά με τον θεραπευτή ή με τους άλλους συμμετέχοντες είτε παίζοντας είτε ακούγοντας μουσική, και τέλος, αποτελεί μία συστηματική θεραπεία όπου κατά την όλη διαδικασία, υπάρχει μία θεραπευτική πορεία με αρχή, μέση και τέλος, ενώ οι στόχοι είναι ευέλικτοι και διαφοροποιούνται ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε ανθρώπου.

Σε αυτήν την ημερίδα το ενδιαφέρον εστιάζεται στη μουσικοθεραπεία ως κλινική/ψυχοθεραπευτική προσέγγιση, με εξαίρεση την ομιλία Θανάση Δρίτσα η οποία εστιάζει στη Μουσική στην Ιατρική. Παρόλα αυτά, τα δύο πεδία δεν είναι άσχετα μεταξύ τους, αλλά επί της ουσίας, αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος παρά το γεγονός ότι απαιτούν διαφορετικές σπουδές και εξειδίκευση.

Επίσης, είναι σημαντικό να διευκρινιστεί μία ακόμη σημαντική διαφορά μεταξύ της μουσικοθεραπείας και της μουσικής διδασκαλίας διότι συχνά δημιουργείται σύγχυση μεταξύ των δύο. Συνήθως, στη μουσική διδασκαλία ο στόχος είναι η απόκτηση τεχνικών δεξιοτήτων, απαραίτητων στην εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου. Η γνώση δηλαδή της μουσικής είναι ο σκοπός (Böhmig, Kessler-Κακουλίδη & Τσίρης 2007). Στη μουσικοθεραπευτική διαδικασία, ο σκοπός είναι η ανάπτυξη συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω της μουσικής. Αυτό σημαίνει ότι εδώ δεν απαιτείται τεχνική γνώση ενός οργάνου αλλά η αυθόρμητη έκφραση μέσω της μουσικής. Η έμφαση λοιπόν είναι στις ψυχολογικές ανάγκες του ανθρώπου και η μουσική είναι το μέσο προσέγγισης αυτών των αναγκών.

Υπάρχει επίσης ο όρος εκπαιδευτική μουσικοθεραπεία, όταν δηλαδή η μουσικοθεραπεία εντάσσεται μέσα σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο και οι στόχοι του εκπαιδευτικού προγράμματος επηρεάζουν τη θεραπευτική προσέγγιση (Καρτασιδίου 2004). Δηλαδή, όταν η μουσικοθεραπεία απευθύνεται σε παιδιά σχολικής ηλικίας, μπορεί να είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να υποστηρίξει και να βελτιώσει την μαθησιακή ανάπτυξη τους. Κάτι τέτοιο γίνεται στηρίζοντας τις πολύπλευρες ικανότητες και το δυναμικό των παιδιών τόσο σε δημιουργικό όσο και σε ψυχοκοινωνικό επίπεδο. Άρα, ενώ η εκπαίδευση και η μουσικοθεραπεία είναι δυο ξεχωριστά πράγματα, μπορεί εύκολα να συμπληρώσει το ένα το άλλο.

Είδη μουσικοθεραπείας

Η μουσικοθεραπεία έχει διάφορες θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις. Αυτές οι προσεγγίσεις κατηγοριοποιούνται συνήθως σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η μία μεγάλη κατηγορία είναι η διαδραστική μουσικοθεραπεία που στηρίζεται στο μουσικό/κλινικό αυτοσχεδιασμό ή στη χρήση τραγουδιών - που σημαίνει «παίζουμε» και αυτοσχεδιάζουμε μαζί με τον (ή τους) θεραπευόμενο μουσική χρησιμοποιώντας μουσικά όργανα που δεν χρειάζονται μουσικές γνώσεις ή τραγουδάμε. Μία μεγάλη σχολή εντός αυτής της κατηγορίας είναι η μουσικοκεντρική. Στα πλαίσια αυτής της σχολής οι θεραπευτές στηρίζουν και

αναλύουν τη σχέση μέσα από τη μουσική επικοινωνία. Μία άλλη μεγάλη σχολή είναι η ψυχοδυναμική όπου οι θεραπευτές αναλύουν τη σχέση στηριζόμενοι τόσο στα μουσικά στοιχεία, όσο και στις δυναμικές που αναπτύσσονται και πέρα από τη μουσική.

Η δεύτερη κατηγορία είναι η δεκτική μουσικοθεραπεία. Εδώ συμπεριλαμβάνονται όλες οι μέθοδοι που αφορούν τη μουσική ακρόαση με επικρατέστερη και πιο ολοκληρωμένη μορφή τη μέθοδο Guided Imagery and Music (GIM) όπου η προσέγγιση εδώ είναι κυρίως ψυχοδυναμική ή ανθρωπιστική (ανάλογα με το υπόβαθρο του εκάστοτε θεραπευτή). Η μέθοδος αυτή αναπτύσσεται αργότερα, στη σχετική μου εισήγηση².

Εφαρμογές μουσικοθεραπείας

Η μουσικοθεραπεία εφαρμόζεται σε όλες τις ηλικίες και σε πολλά πλαίσια, είτε ατομικά είτε ομαδικά, ανάλογα με τους θεραπευτικούς στόχους. Επιγραμματικά αναφέρεται πως η μουσικοθεραπεία εφαρμόζεται στα εξής κλινικά πεδία:

- ψυχιατρικές παθήσεις (ψυχώσεις, κλινική κατάθλιψη, διατροφικές διαταραχές, απεξάρτηση, κλπ),
- συναισθηματικές / αγχώδεις / ψυχοσωματικές διαταραχές,
- αναπτυξιακές διαταραχές / αντίληψης (π.χ. νοητική στέρηση, αυτισμός), μαθησιακές δυσκολίες, και διαταραχές λόγου,
- θεραπεία οικογένειας,
- ανάπτυξη προσωπικότητας (δημιουργική αυτογνωσία, μη-κλινικές περιπτώσεις),
- νευρολογία,
- ογκολογία,
- καρδιολογία,
- γεροντολογία,
- παιδιατρική,
- γυναικολογία.

Η μουσικοθεραπεία μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε στάδιο μίας ασθένειας, κατά τη διάρκεια της νοσηλείας, προ/μετεγχειρητικά, στον έλεγχο του πόνου, στην αποκατάσταση (ψυχιατρική, ιατρική) έως και τα τελευταία στάδια της ζωής, σε ρόλο ανακουφιστικής θεραπείας.

Επισημαίνεται ότι σε κάποιους τομείς από τους παραπάνω είναι πιο διαδεδομένη η διαδραστική,

² Βλέπε Παπανικολάου (2011), σσ. 30-36.

ενώ σε κάποιους άλλους εφαρμόζεται περισσότερο δεκτική μουσικοθεραπεία, ή συνδυασμός και των δύο.

Επίσης, επειδή υπάρχει μία ευρύτητα στις εφαρμογές της μουσικοθεραπείας, αυτό δεν σημαίνει ότι ένας θεραπευτής μπορεί ή πρέπει να εφαρμόζει όλα τα παραπάνω. Ο κάθε θεραπευτής έχει συγκεκριμένα κλινικά ενδιαφέροντα και εξειδικεύεται σε αυτά σύμφωνα με τη θεωρητική του προσέγγιση και τις ανάγκες του συγκεκριμένου κλινικού πλαισίου.

Μερικές από τις παραπάνω εφαρμογές αναπτύσσονται στα πλαίσια των εισηγήσεων της ημερίδας, εστιάζοντας στην παρούσα φάση περισσότερο στον τομέα της ψυχιατρικής, των αναπτυξιακών και συναισθηματικών διαταραχών, της ψυχολογίας και της ιατρικής. Ελπίζω ότι οι σύντομες γενικές πληροφορίες που προηγήθηκαν, είναι χρήσιμες ως εισαγωγή στην περαιτέρω εμπάθυνση του αντικειμένου, όπως αυτή θα αναπτύσσεται κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Η Ευαγγελία Παπανικολάου σπούδασε μουσική στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών, Μουσικοθεραπεία (ΜΑ) και Νευροεπιστήμες & Ανοσολογία στο Πανεπιστήμιο του Roehampton (Surrey, UK) και έχει εκπαιδευθεί στη μέθοδο Guided Imagery and Music (GIM). Έχει εργαστεί στο Λονδίνο και στην Αθήνα στους χώρους της νευρολογίας και διαταραχών λόγου, ψυχιατρικής, ειδικής αγωγής και συναισθηματικών δυσκολιών. Διεξάγει εργαστήρια και σεμινάρια μουσικοθεραπείας, είναι εξωτερική συνεργάτης στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και στη Μονάδα Αναπτυξιακής Παιδιατρικής (Β' Παιδιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών). Μέλος της συντακτικής ομάδας του περιοδικού *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική* και Ιδρυτική Πρόεδρος του Ελληνικού Συλλόγου Πτυχιούχων Επαγγελματιών Μουσικοθεραπευτών (2004-2010).

Email: papaniev@gmail.com

Καρτασίδου, Α. (2004). *Μουσική Εκπαίδευση στην Ειδική Παιδαγωγική*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Παπανικολάου, Ε. (2011). Η δεκτική μουσικοθεραπεία Guided Imagery & Music (GIM) ως κλινική προσέγγιση. Στα πρακτικά της 1^{ης} επιστημονικής ημερίδας του ΕΣΠΕΜ. *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική*, Ειδικό Τεύχος 2011, 30-36. Ανακτήθηκε από το <http://approaches.primarymusic.gr>

Προτεινόμενη παραπομπή:

Παπανικολάου, Ε. (2011). Χαιρετισμός και εισαγωγική ομιλία. Στα πρακτικά της 1^{ης} επιστημονικής ημερίδας του ΕΣΠΕΜ. *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική*, Ειδικό Τεύχος 2011, 9-13. Ανακτήθηκε από το <http://approaches.primarymusic.gr>

Βιβλιογραφία

Böhmig, A., Kessler-Κακουλίδη, L. & Τσίρης, Γ. (2007). *Μουσική εκπαίδευση και μουσικοθεραπεία στην ειδική αγωγή: Αναζητώντας κοινό νόημα*. Στα πρακτικά της ημερίδας της ΕΕΜΑΠΕ «Μουσική και Ειδική Αγωγή: Ζητήματα και Προσεγγίσεις», 1ο Ειδικό Σχολείο Πειραιά, 3 Μαρτίου 2007.